

Esitied. tska 18/7.2.1980

11

74

SIEVI, MARKKULA, SOPENKANGAS

Kivikautisen asuinpaikan
kaivaus 8.- 14.7.1979

Markku Torvinen

SISÄLLYSLUETTELO

ARKISTOTIETOJA	1	
TUTKIMUSHISTORIAA	2	
PAIKALLISTUS JA TOPOGRAFIAA	3	
KAIVAUSTUTKIMUKSET	3	
MAAPERÄSTÄ	4	
VAAKITUKSET	4	
LÖYDÖT		
a. Kulttuurimaa	4	
b. Hauta ruudussa 66/109	5	
c. Irtaimet löydöt	5	
AJOITUS	6	
TULOKSIA	6	
KARTTALUETTELO	7	
KARTAT 1 - 21	8 - 21	<i>8.21 puuttuu</i>
VALOKUVAT 1 - 6	22 - 24	<i>14.9.1994</i>
HIILINÄYTTEET	25	<i>LR</i>
VALOKUVALUETTELO	26	

ARKISTOTIETOJA

Kohteen nimi: Sopenkangas (SIEVI 74)

Kunta: Sievi

Kylä: Sievi

Kylänosa: Markkula

Kylän (numeron) yhteinen soranottopaikka, joka rajoittuu tiloihin
RN:o 72, 60:2 ja 4:37.

Peruskarttalehti: 2342 06 SIEVIN ASEMA

x = 9320

y = 1688

z = - 77,5-

Aikaisemmat löydöt: KM 13352, hioin

KM 19838, suippoteräisen kirveen teräkatkelma

Kesän 1979 kaivauslöydöt: KM 20635:1-123, diar. 20.11.1979

Aikaisemmat tutkimukset: ks. M. Torvisen laatimaa Vääräjoen vesistö-
alueen inventointikertomusta vuodelta 1979 museoviraston esihistorian
toimiston top.arkistossa.

Kertomukseen liittyvät negatiivit: 51600-51614

Kertomukseen liittyvä diapositiivi 4263, jossa ruudun 66/109 "hautak-
katkelmä" näkyy kaiv. kerroksessa 4. Kuva on otettu länneestä.

Diapositiivissa 4529 näkyy em. hautakuoppa profiilissa.

Kuva pohjoisesta.

TUTKIMUSHISTORIAA

Vääräjoen vesitöalueen vesistöjärjestelyn takia suoritti Markku Torvinen kesällä 1979 Vääräjoen esihistoriallisten muinaisjäännösten inventointityön. Tässä yhteydessä tuli myöskin selvitettäväksi kahden kivistä esineen (KM 13352 ja 19838) löytöpaikat. Löytötiedoissa mainitaan esineiden olevan peräisin kylän yhteismaasta. Mv. Leo Mäki-
niemen (os. 85320 Markkula) antamien tietojen mukaan saatiin esineiden löytöpaikka selvitettyksi. Löytöpaikalla todettiin olevan laaja kivistä asuinpaikka-alue. Jos alue on todella yhtenäinen, on se kooltaan n. 500 x 80 m.

Ensimmäiset havainnot asuinpaikasta tehtiin mv. Paavo Rieskaniemen omistamalta maalta viljelysmaasta tilan RN:o 1:32 alueelta Rieskaniemen rakennuksista n. 200 m lounaaseen, paikasta PK 2342 06, x = 9316, y = 1671, z = 75-80 (ks. kartta 1 s. 8). Asuinpaikkamerkkejä - kvartsi-iskoksia - näkyi paikalla n. 80 x 40 m:n kokoisella alueella. Maanomistajan kertoman mukaan paikka aiotaan edelleen pitää viljelysmaana, joten asuinpaikka ei tältä osin ole ainakaan tällä hetkellä uhanalainen.

Mainitusta kohdasta n. 400 m itään sijaitsee kylän yhteinen hiekanottoa, josta osakkaat ajavat maata tilojensa tarpeisiin.

Kuopan reunoilla todettiin tarkastuskäynnin yhteydessä olevan runsaasti kivistä asuinpaikkamerkkejä, erikoisesti kuopan kaakkois- ja luoteisreunoilla. Soranotto näyttää tuhonneen suuren osan asuinpaikasta (ks. kartta 2, s. 9 sekä kuvat 1, 3-5).

Yhteismaalla katsottiin olevan tarpeellista suorittaa välittömästi pelastuskaivaus ainakin eniten sortumauhan alaisissa paikoissa.

Rahoitus saatiinkin järjestymään kesällä 1979 myönnetyn ns. lisäbudjetin turvin, ja kaivaus suoritettiin 8.- 14.7.1979 Markku Torvisen johdolla. Piirtäjänä toimi Jarmo Kankaanpää, ja paikallisen työvoimatoimiston välityksellä palkattiin 15 paikkakuntalaista nuorta kaivausmiehistöksi.

PAIKALLISTUS JA TOPOGRAFIAA

Asuinpaikka sijaitsee Sievin kunnassa, Sievin kylässä olevassa Markkulan kylänosassa kuivatun Sievinmäenjärven koillispuolella etelään ja lounaaseen viettävän hiekkaharjun rinteessä Vääräjoen pohjoispuolella. Vanhakirkon kirkosta on paikalle matkaa linnuntietä 1600 m WNW. Paikka on kuivahkoa männikkökangasta, monin paikoin soranoton tuhoamaa. Alueella on rakennuksia ja viljelysmaata. Löytövyöhyke sijoittuu 77.5 m:n korkeuskäyrän molemmille puolille. Kaivauksin tutkitulta alueelta oli puut kaadettu jo aikaisemmin soranoton tieltä.

KAIVAUSTUTKIMUKSET

Ajan niukkuuden takia jouduttiin kaivauksissa pitäytymään aivan välttämättömimpään ja tutkimaan ainoastaan eniten sortumisuhan alaiset kohdat.

Kaivaustyöt aloitettiin valokuvaamalla tutkimusalue. Tämän jälkeen paalutettiin N - S -suuntainen koekaista 99 kahden sorakuopan väliselle kannakselle kohtisuoraan korkeusisobaaseja vastaan (kartta 4, s. 12 ja k. 2). Kaivausruudut nimettiin lounaiskulman paalun koordinaattien mukaan, esim. 66/122, jossa ensimmäinen numero tarkoittaa x -akselia. X kasvaa kohti pohjoista, y kohti itää.

Kaivaustyöt suoritettiin tavallisen tasokaivauksen tapaan. Ohueko turvekerros poistettiin lapioin ja paljastunut maa tutkittiin lastoin steriliin pohjamaahan asti.

Koekaistalla 99 avattiin yhteensä 18 kaivausruutua, jotka olivat kooltaan 1 x 2 m. Lukuunottamatta ylintä ruutua (102/99) saatiin kaistalta vain harvoja löytöjä. Tästä syystä kaivettiin koekaistalla ainoastaan joka toinen ruutu 2. kerroksen pohjaan.

Koekastan lisäksi paalutettiin sorakuopan kaakkois- ja lounaispuoliset sortumisuhan alaiset "niemekkeet" 2 x 2 m:n kokoisiin ruutuihin ja kaivettiin tasokaivauksena pohjamaahan asti (kartat 3-3a, 5-5a, s: 10, 11, 13¹⁴ ja kuvat 4-5).

MAAPERÄSTÄ

Koekaistan alueella ruuduissa 98-102 näkyi ohuen pintaturpeen poistamisen jälkeen varsin hienoa vaaleankeltaista tai -harmaata savensekaista hiesua. 2. kaivauskerroksessa maa muuttui karkeahkoksi hiekaksi. Ruutujen 90-82 alueella oli turpeen alainen hiekka karkeampaa ja epätasaraakeista vaalean ruskeaa tai harmaata. Ruutujen 68-80 alueella oli hiekka edellistä karkeampaa epätasaraakeista ja väriltään vaalean ruskeaa. Kuopan kaakkoispuolista kaivausaluetta peitti ohut turvekerros. Sen alta paljastui tummahko punaruskea tasaraakeinen hiekkapatja, joka ulottui n. 50 cm:n syvyyteen.

VAAITUKSET

Vaaituskone sijoitettiin koekaistan pohjoispään itäpuolelle lähelle yhteismaan ja mv. Mäkisen omistaman metsäpalstan rajaa. Kiintopisteeksi valittiin koekaistan pohjoispään länsipuolella n. 3 m:n päässä oleva maakivi, jonka lukema koneelta oli 135. Rinteen pintamuotoa vaaitaessa käytettiin samaa kiintopistettä, mutta lukema oli 041 johtuen koneen muutetusta sijainnista. Lukusarja otettiin 50 cm:n välein seuraten koekaistan länsilaitaa (kartta 11, ^{11a} s. 20, 24).

LÖYDÖT

a. Kulttuurimaa

Varsinaista ns. kulttuurimaata, likamaata, noen tai hiilensekaista, joskus palanutta, löydettiin kaivausalueelta varsin vähän: vain koekaistan pohjoispäästä (ruudut 100-102/99), jossa kulttuurimaa ulottui kaivauskerros 2:n alaosaan asti. Pienehköjä likamaalaikkuja erottui kerrosten 1/2 rajalla ruutujen 68/102, 68/104 ja ruutujen 62-64/126-128 alueella. Palanutta ja noensekaista hiekkaa erottui pari laikua ruutujen 66-68/134 alueella. Liesikiveyksiä ei tutkitulla alueella tavattu, lukuunottamatta ruudun 102/99 ollutta muutaman kiven ryhmää, joka on mahdollisesti ollut liesikiveys. Kuitenkaan merkkejä tulenpidosta ei paikassa näkynyt.

b. Hauta ruudussa 66/109

Ruudun 66/109 alueelta näkyi sorakuopan lounaislaidassa profiilissa n. 75 cm leveä ja n. 85 cm:n syvyyteen ulottuva sekoittuneen hiekan täyttämä kuoppa, jonka täytemaa oli punamullan sekaista, eniten kuopan alaosassa. Kohdassa näkyi selvästi, kuinka hiekkakerrosten muodostamat juovat katkesivat. Paikkaan oli siis kaivettu kuoppa, todennäköisimmin hauta, jonka molemmat päät olivat tuhoutuneet soranotossa. Kuoppien välisessä kannaksessa oli hautakuoppaa jäljellä n. 50 cm. Punamullan värjäämä maa ulottui kuopan pohjoisosassa hieman alemmaksi, josta päättäen säilynyt osa on voinut sijaita lähempänä hautakuopan eteläpäättä. Haudan suunta näyttää olleen NNE - SWS.

Selvästi hautaesineistöksi tulkittavia esineitä ei hautakuopan kohdalta löydetty, vain 2 kvartsi-iskosta ja hieman palanutta luuta (KM 20635:29 - 30), molemmat kaivauskerroksesta 4, 30 - 40 syvyydestä. Ennen kaivausta otettiin sorakuopan profiilista kuopan kohdalta maanäytesarjat V 1 - V11 ja P 1 - 6 10 cm:n välein. Vaakasuoraan otettu sarja n. 65 cm:n syvyydestä (pl. 359) ja siis n. 5 - 10 cm hautakuopan pohjatason yläpuolelta. Pystysuora sarja otettiin kuopan keskikohdalta alkaen ylhäällä kohdasta, jossa kuopan hahmo alkoi näkyä ja sarja ulottui kuopan pohjatason alapuolelle (ks. kartat 6-10, s:t 15-19, kuva 6, dia 1).

c. Irtaimet löydöt

Kaivauslöydöt ovat tyypillisiä kivi-kautisen asuinpaikan löytöjä. Eniten saatiin talteen kvartsi-iskoksia ja keramiikkaa - paloja useista eri astioista, jotka kaikki edustavat kampakeraamisen ajan tyyli-vaihetta I, sen varhaisempaa jaksoa (Ka I:1). Myöskin löydettiin palanutta luuta, hiotun kiviesineen paloja ja siruja sekä kivilaji-iskoksia.

Ylivoimaisesti eniten saatiin löytöjä koekaistan pohjoisimmasta ruudusta 102/99. Myöskin ruutujen 62-68/124-134 alueelta saatiin kohtalaisen runsaasti löytöjä. Vm. paikoissa ulottui löytöjä sisältävä kerros paikoin 2. kaivauskerrokseen asti.

1979
AJOITUS

Kuten löytöjä käsittelevästä kappaleesta käy ilmi, edustavat kaikki Sopenkankaalta löydetyt keramiikkapalat varhaiskampakeramiikan 1-vaihetta. Rannansiirtymäkronologian mukaan sijoittuu merenranta mainitun vaiheen lopulla Sievin kohdalla 77,5 m:n korkeusisobaasille. Em. ajoituskeinot antavat siis yhtäläisen ajoituksen.

C 14 -ajoituksia ei Sopenkankaan asuinpaikalta ole toistaiseksi käytettävissä.

TULOKSIA

Kesän 1979 kaivaukset Sievin Markkulan Sopenkankaan kivikautisella asuinpaikalla olivat ennen kaikkea "pelastustutkimuksia" ja alaltaan aivan liian vähäiset, jotta niiden perusteella saisi asuinpaikan luonteesta kovinkaan selkeän kuvan. Jatkotutkimukset ovatkin välttämättömät ja kiireellisetkin, ennen kuin asuinpaikka tuhoutuu. Jatkotutkimuksissa olisi mahdollista avata koko rinteen mittainen koekaista linjan 136 itäpuolelle, jolla alueella maanpinta on likimain rikoontumatonta ja mahdollinen kulttuurikerros ehjää. Eniten löytöjä tullaan saamaan todennäköisimmin koekaista 99 pohjoispäästä kuopan luoteispuolelta ja myöskin alemmaa rinteestä kuopan kaakkoispuolelta.

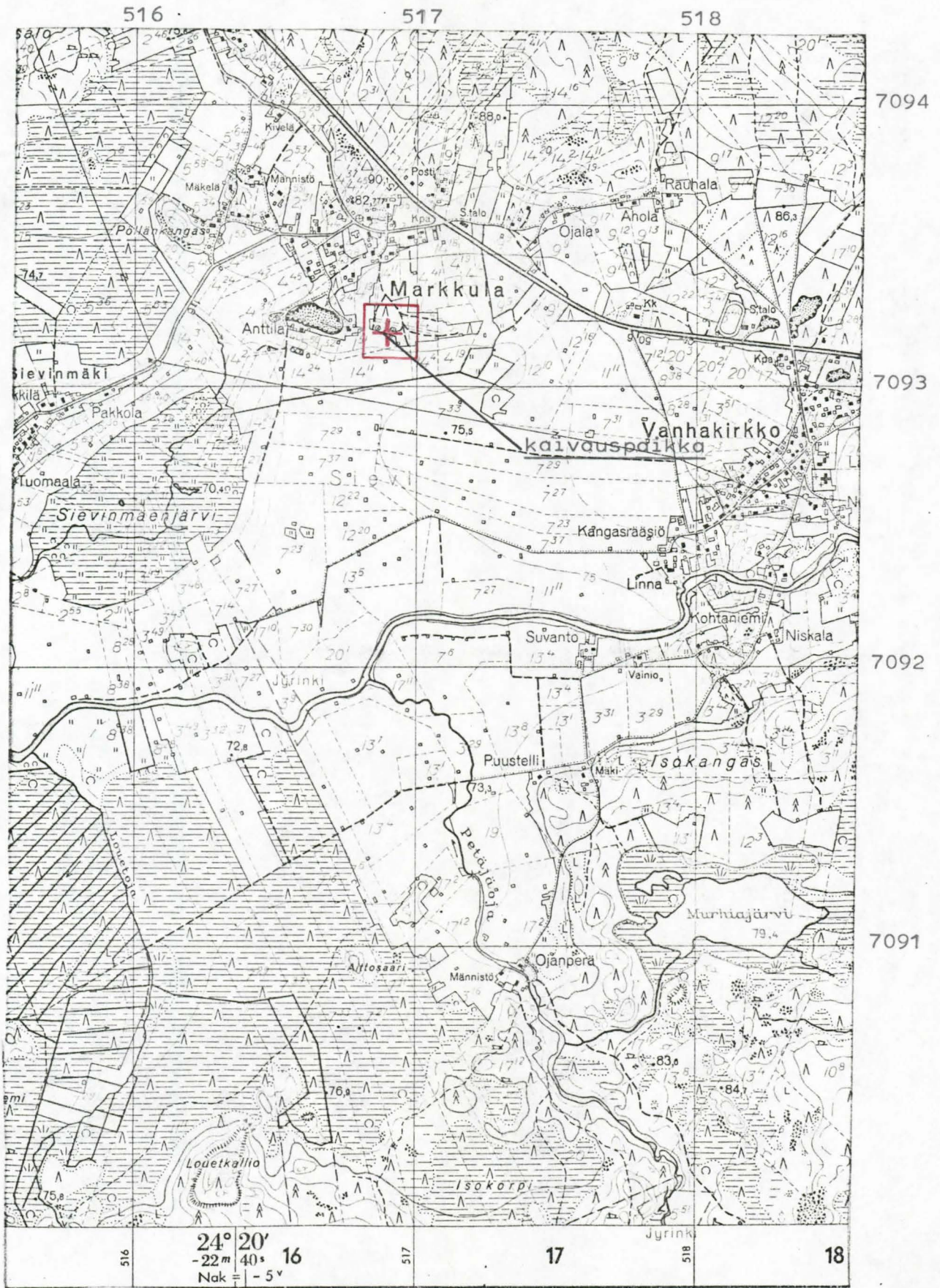
Koekaistan 99 löytöjen perusteella näyttää paikalla olevan erotettavissa kaksi erillistä asutusvaihetta. Ne erottuvat terasseilla rinteessä n. 30 m:n päässä toisistaan korkeuseron ollessa n. 180 cm. Ylemmältä terassilta löydetty keramiikka on kampaleimakoristeista, alemman terassin keramiikka on koristeltu kierrenuorapainantein.

*Helsingissä 11.12.79
Markku Torvinen*

KARTTALUETTELO

Kartan koko on A4 ellei toisin mainita

Kartta 1	ote peruskartasta 2342 06, 1:20 000		s. 8
2	yleiskartta 1:200	A2	s. 9 89
3 - 3a	pinta- ja pohjavaaitus (1:100) pien.		s. 10-11 90-91
4	koekaista 99, taso 1	A2	s. 12 92
5 - 5a	kaiv. alue, taso 1, 1:50	A3, A2	s. 13-14 93-94
6	erikoiskartta, hauta ruudussa 66/109, kerros 1, 1:20	A3	s. 15 95
7	kuten ed., kerros 2	A3	s. 16 96
8	kuten ed., kerros 3	A3	s. 17 97
9	kuten ed., kerros 4	A3	s. 18 98
10	haudan profiili pohjoisesta	A3	s. 19 99
11 - 11a	pintaprofiili (1:50) pien.		s. 20-21 100-101

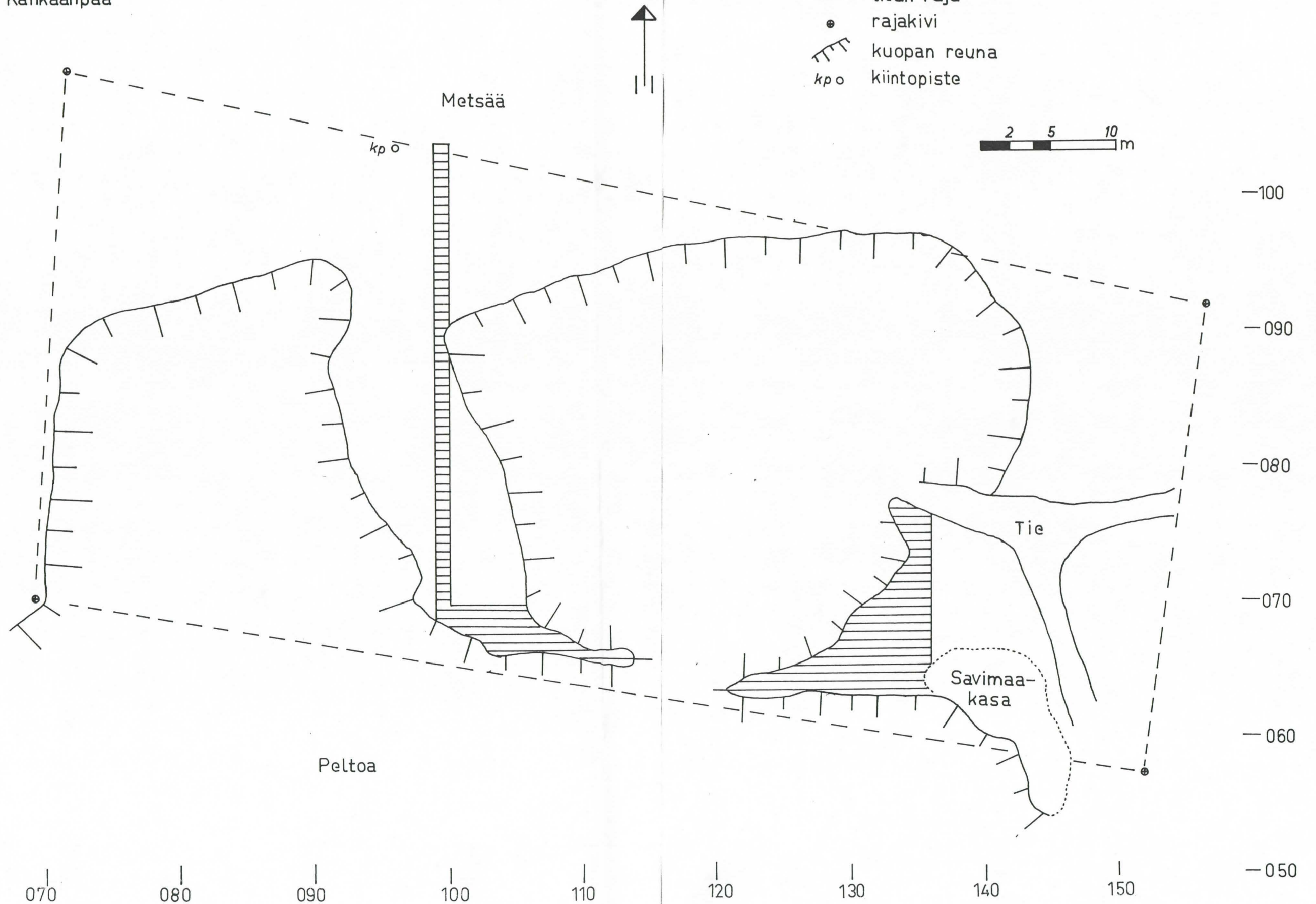
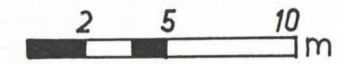
Ote peruskartasta 2342 06, 1:20 000.

SIEVI MARKKULA SOPENKANGAS
M. Torvinen 1979
Yleiskartta
Kiintopiste 135
Piirt. J. Kankaanpää

KARTTAMERKIT

Kartta 2 s. 9

- kaivettu alue
- tilan raja
- rajakivi
- kuopan reuna
- kiintopiste

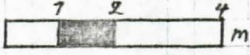
SIEVI MARKKULA SOPENKANGAS

M TORVINEN 1979

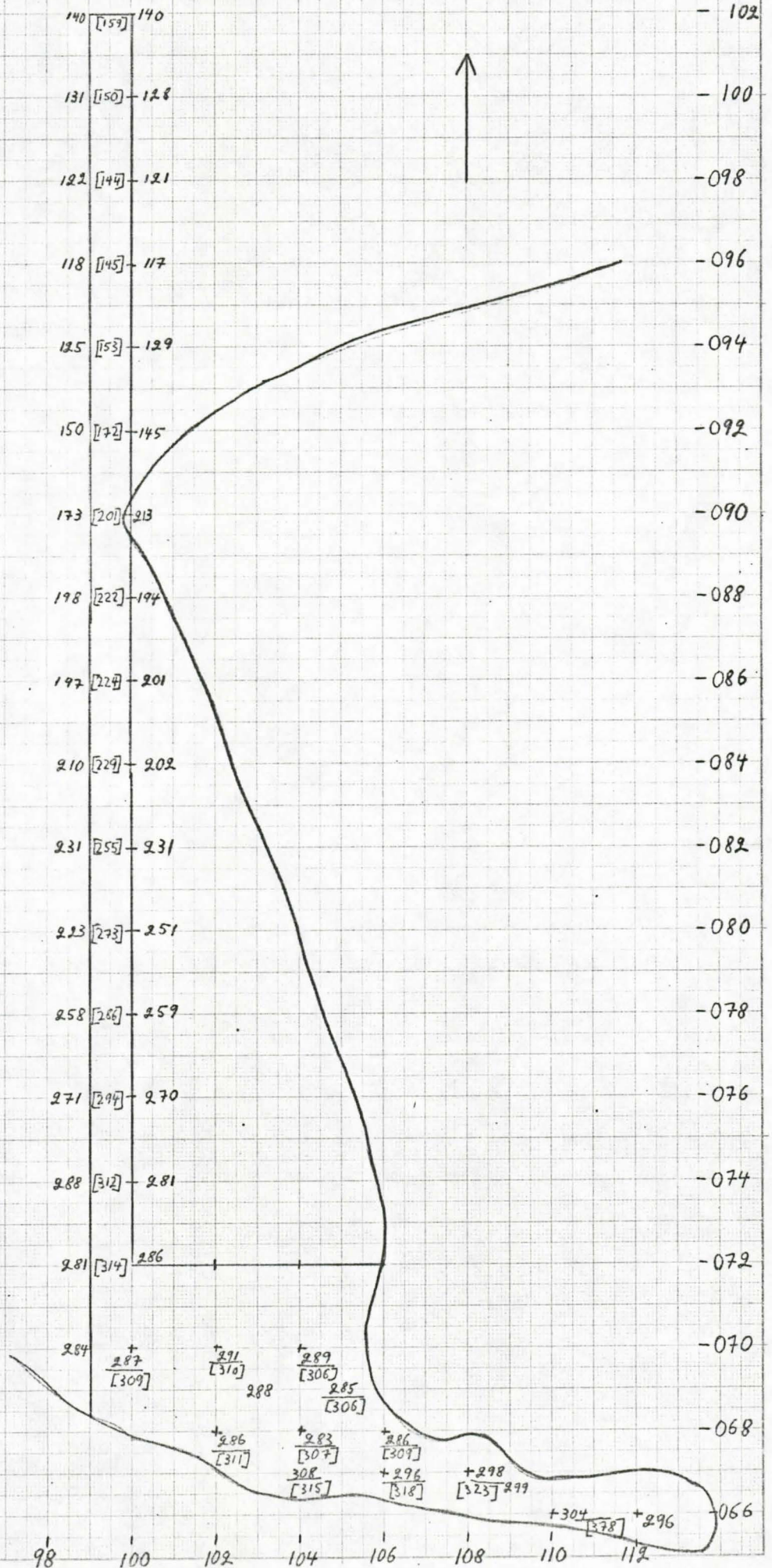
PINTA- JA POHJAVAAITUS

KP 135

PIIIRT. J. KANKAANPÄÄ

$\frac{284}{[316]}$ PINTALUKU
POHJALUKU

SIEVI MARKKULA SOPENKANGAS

M. TORVINEN 1979

KP 135

PINTA JA POHJAVAAITUS

PIIRT. J. KANKAANPÄÄ

284 PINTALUKU
[303] POHJALUKU

SIEVI MARKKULA SOPENKANGAS

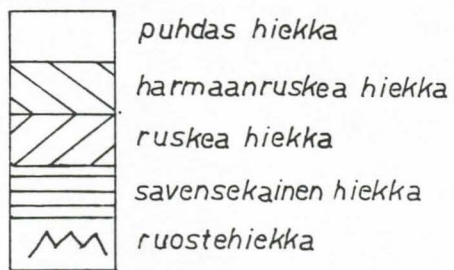
M Torvinen 1979

Koekaista Taso 1

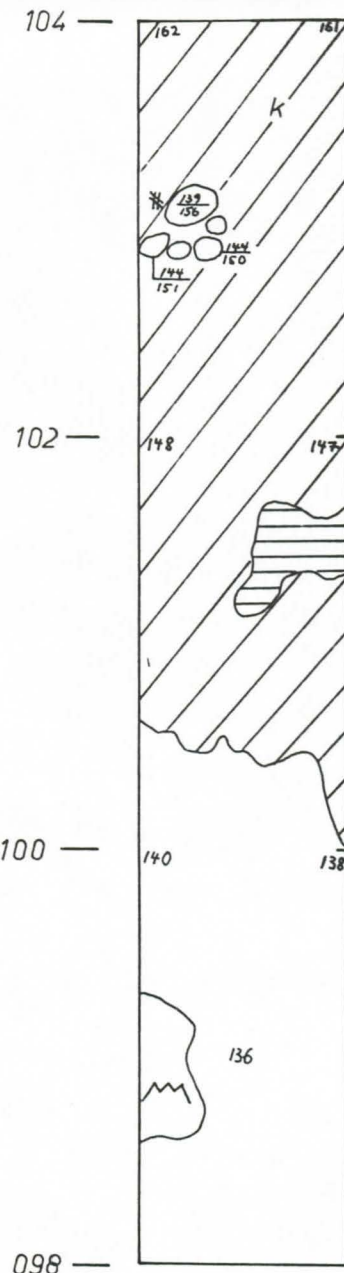
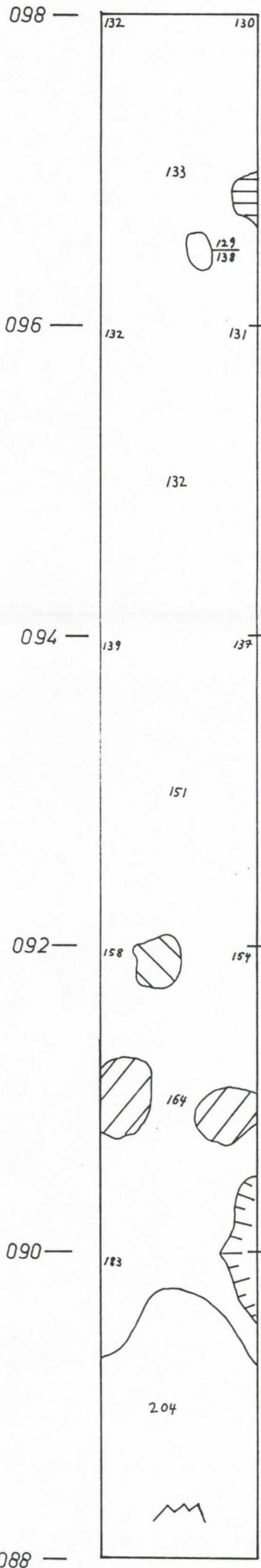
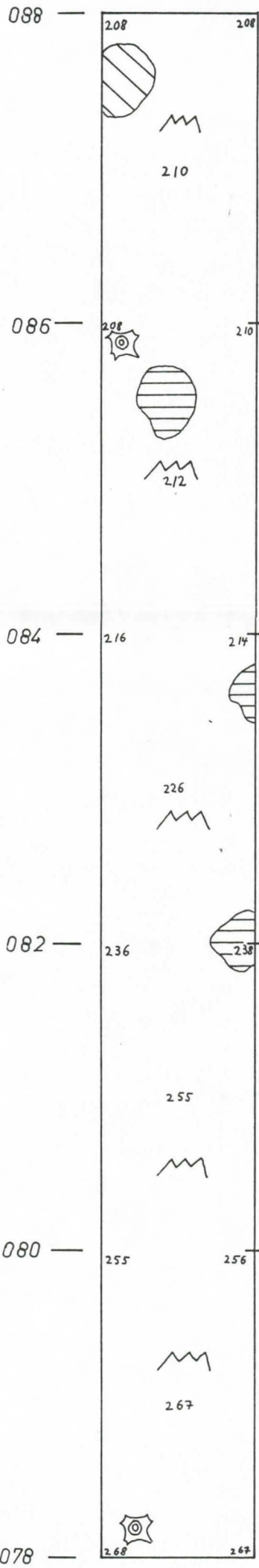
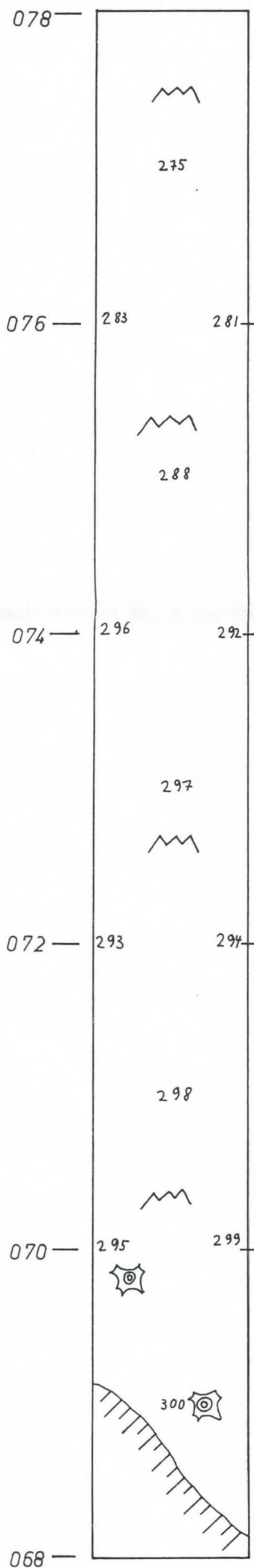
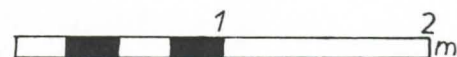
Kiintopiste 135

Piirt. J. Kankaanpää

Karttamerkit

Kartta 4 s.12

099 100

099 100

099 100

099 100

SIEVI MARKKULA SOPENKANGAS

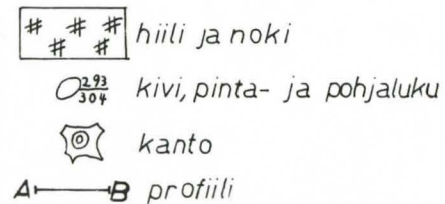
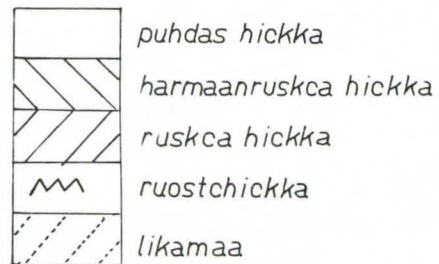
M. Torvinen 1979

Taso 1

Kiintopiste 135

Piirt. J. Kankaanpää

Karttamerkki

SIEVI MARKKULA SOPENKANGAS

M. Torvinen 1979

Taso 1

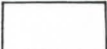
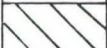

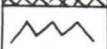
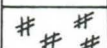

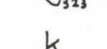
Kiintopiste 135

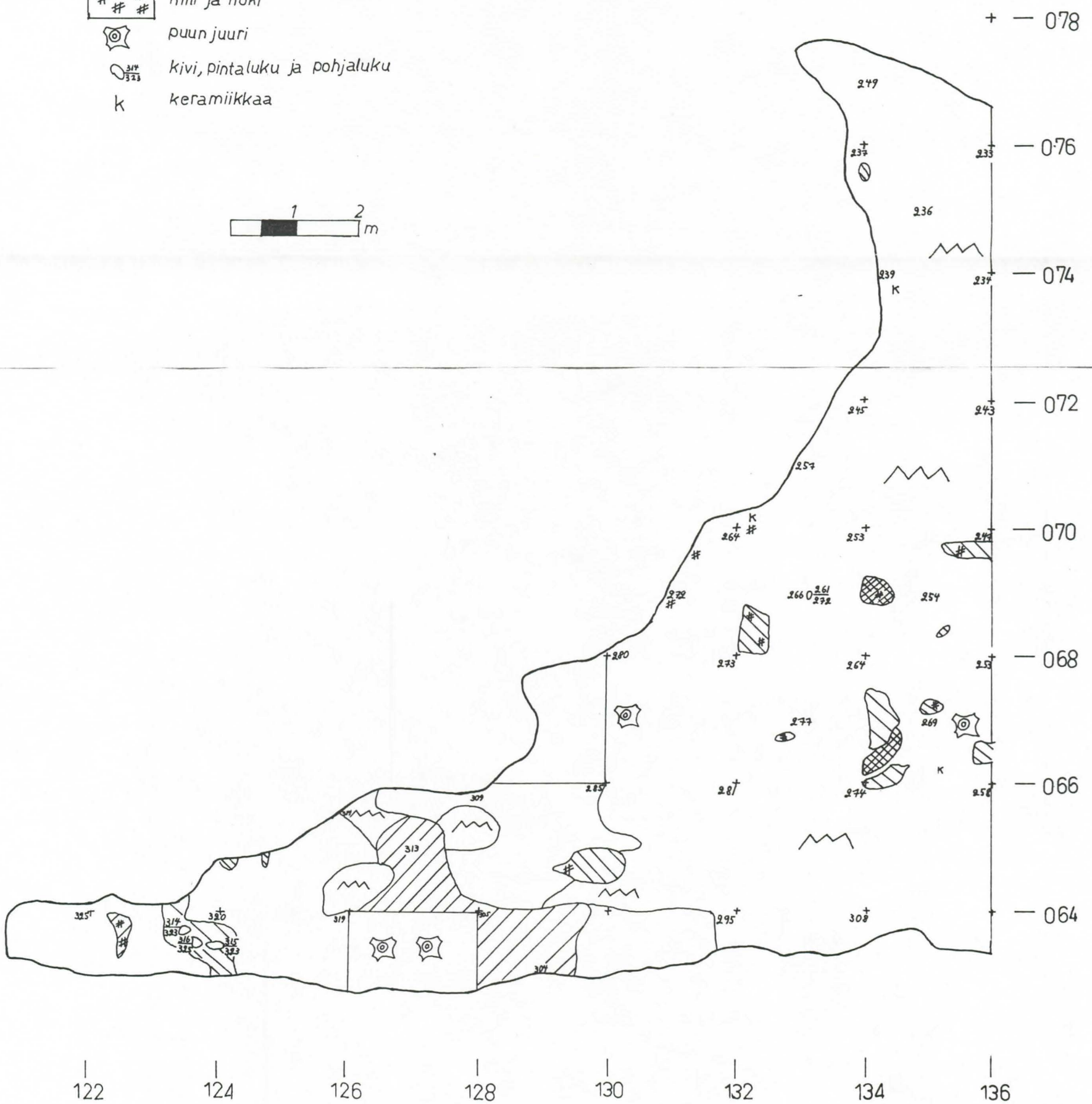
Piirt. J. Kankaanpää

Kartta 5a s.14

Karttamerkit

- puhdas hiekka
- harmaannuskea hiekka
- ruskea hiekka
- palanut hiekka
- ruostehiekka
- hiili ja noki
- puun juuri
- kivi, pintaluku ja pohjaluku
- keramiikkaa

SIEVI MARKKULA SOPENKANGAS

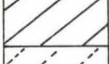
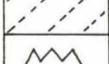
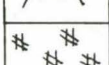
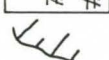
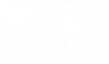
M. Torvinen 1979

Erikoiskartta Taso 1

Kiintopiste 135

Piirt. J. Kankaanpää

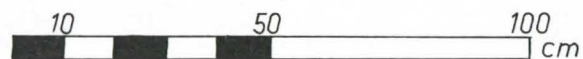
KARTTAMERKIT

	harmaanruskea hiekka
	ruskea hiekka
	likamaa
	ruostehiekka
	hiili ja noki
	kuopan reuna

Kartta 6 s. 15

067 —

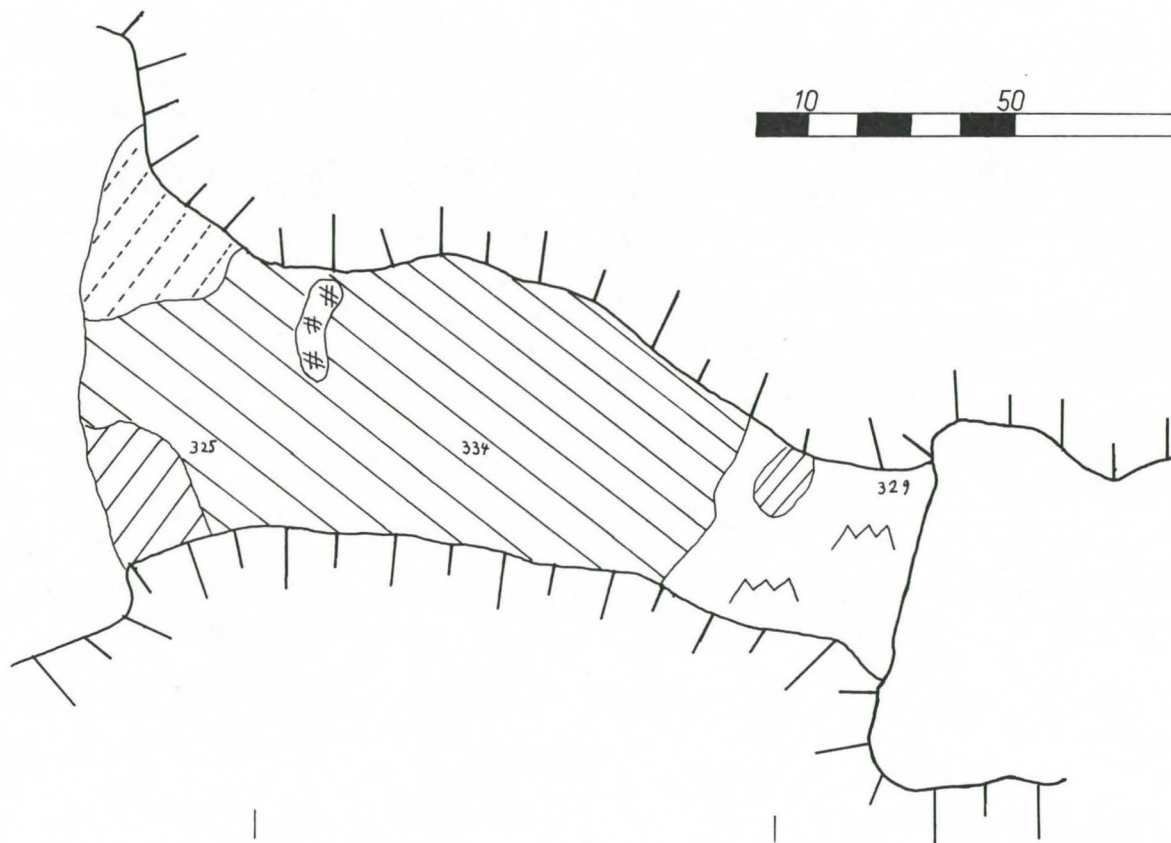
066 —

108

109

110

111

SIEVI MARKKULA SOPENKANGAS

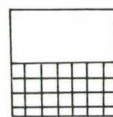
M Torvinen 1979

Erikoiskartta Taso 2

Kiintopiste 135

Piirt. J. Kankaanpää

KARTTAMERKIT

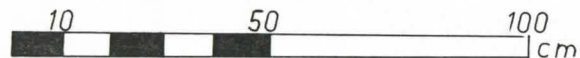

puhdas hiekka

punamullan sekainen hiekka

kuopan reuna

067 —

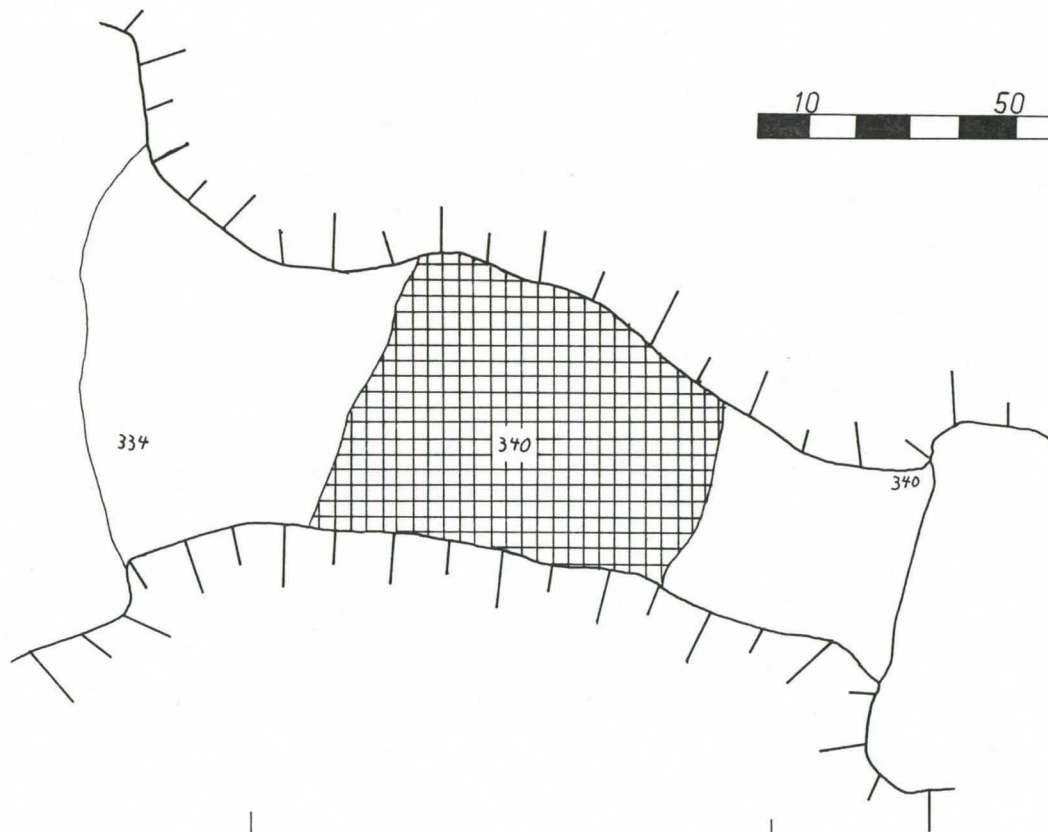
066 —

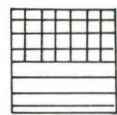
108

109

110

111

punamullan sekainen hiekka

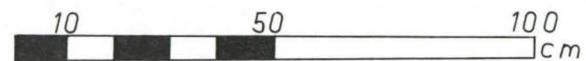
savi

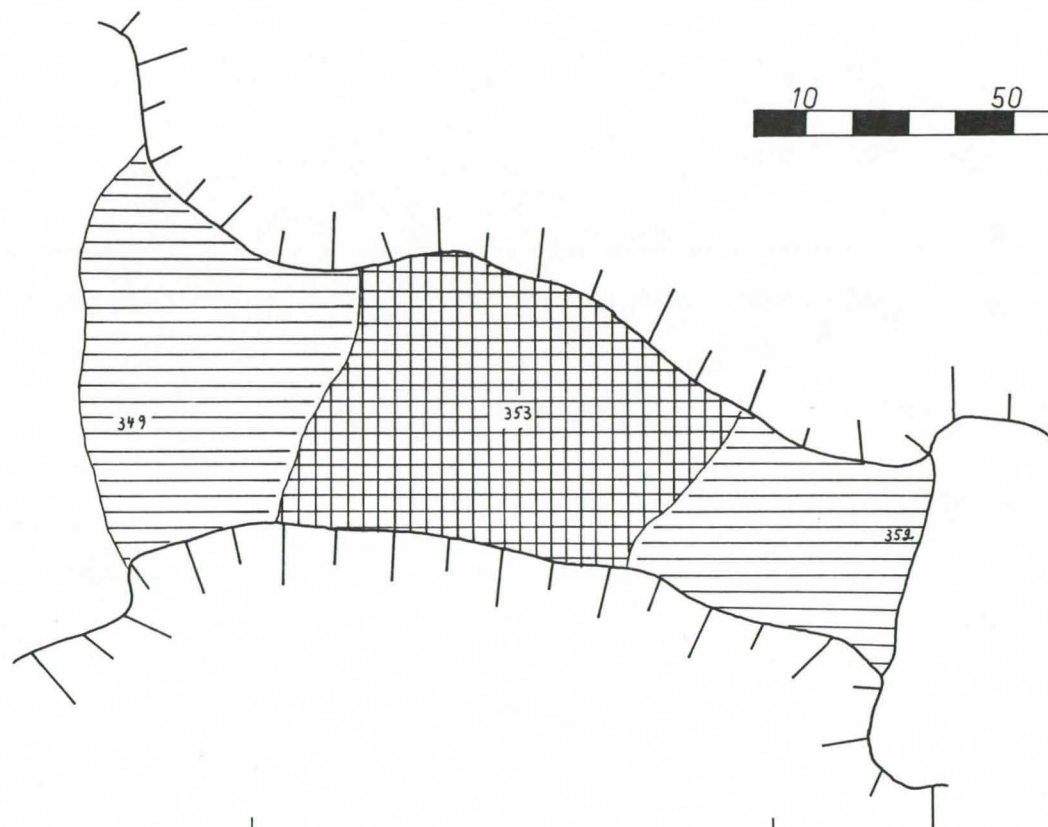
kuopan reuna

067 —

066 —

108

109

110

111

SIEVI MARKKULA SOPENKANGAS

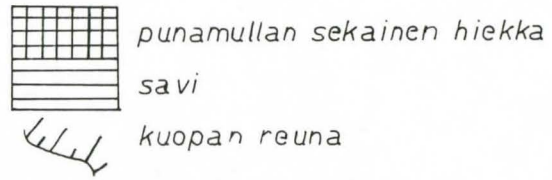
M. Torvinen 1979

Erikoiskartta Taso 4

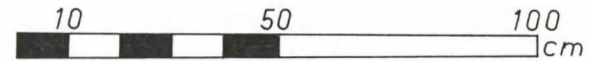
Kiintopiste 135

Piirt. J. Kankaanpää

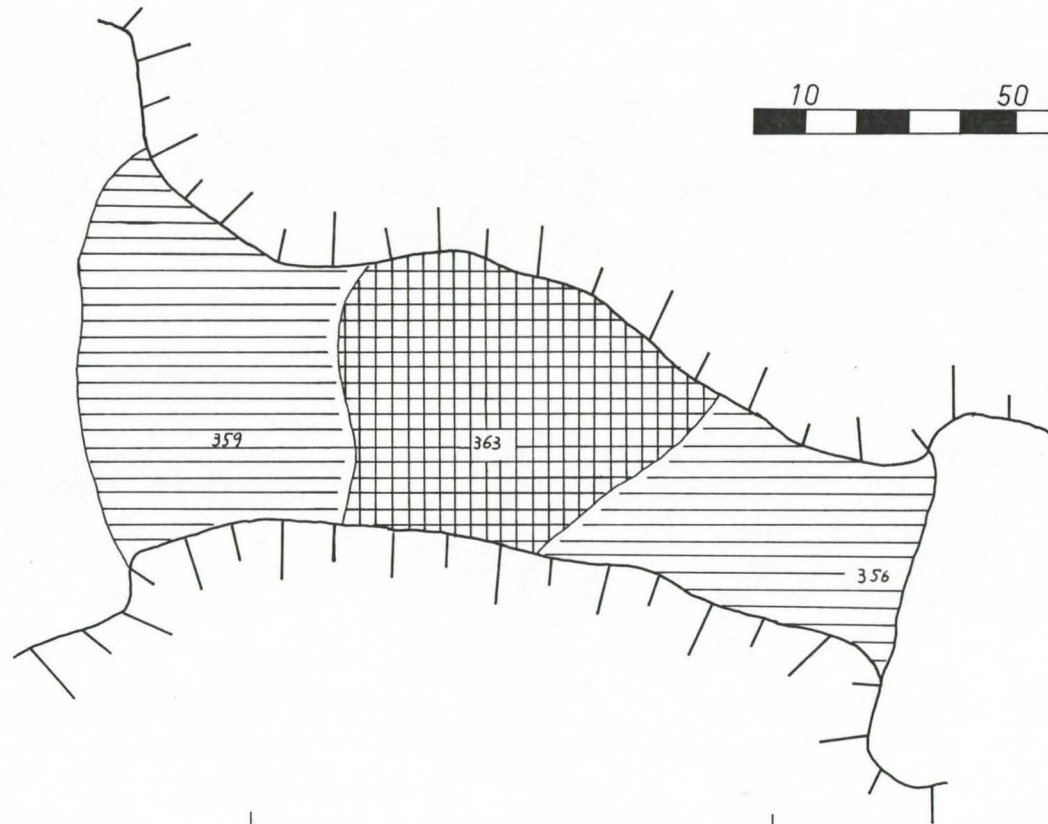
KARTTAMERKIT

067 —

066 —

108

109

110

111

SIEVI MARKKULA SOPENKANGAS

M. Torvinen

1979

Profiili A - B

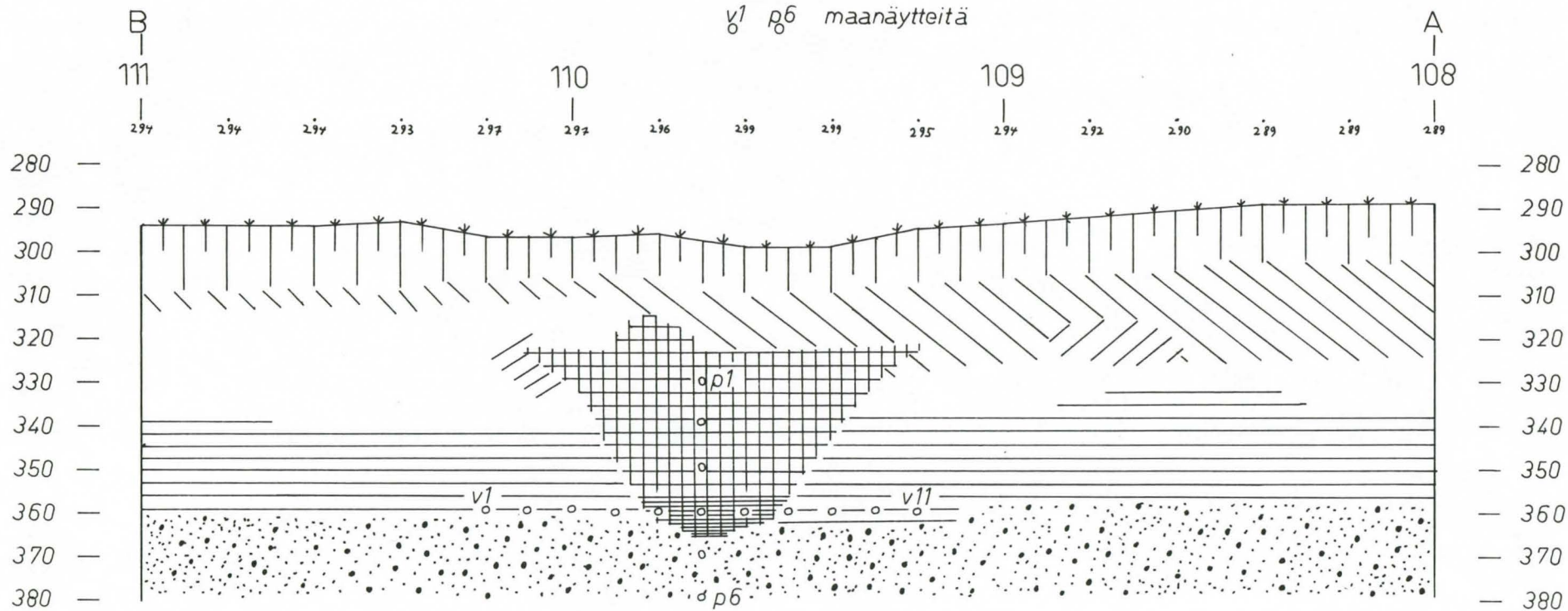
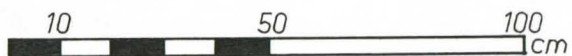
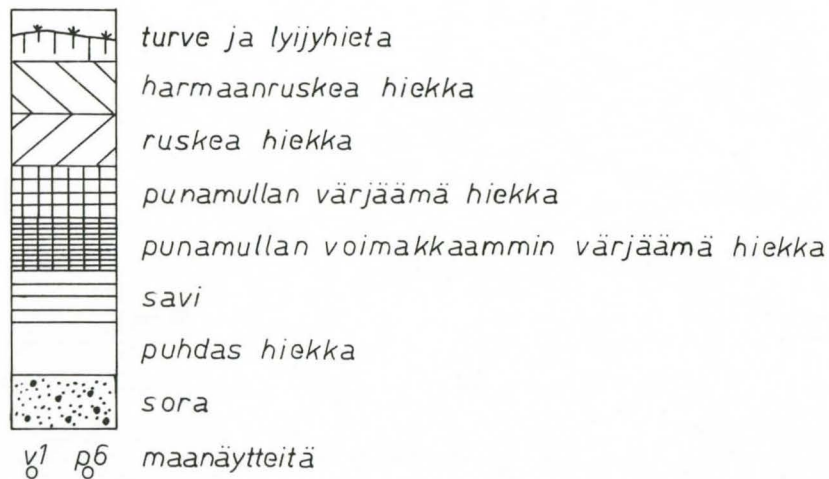
Pohjoisesta piirrettynä

Kiintopiste

135

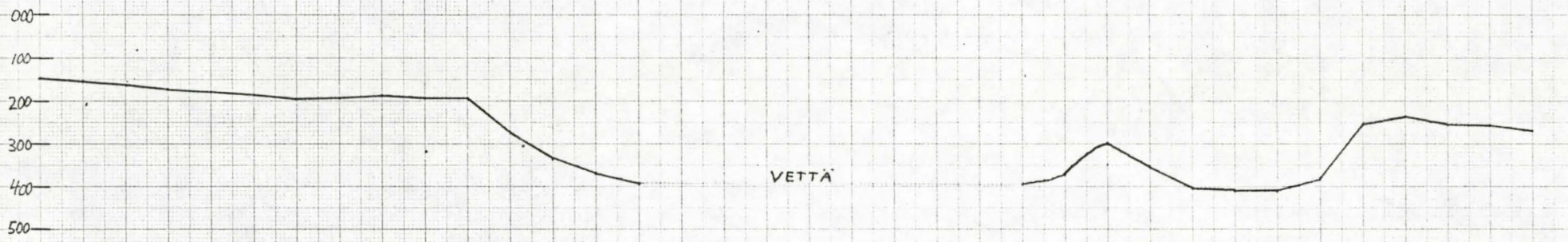
Piirt. J. Kankaanpää

Karttamerkit

SIEVI MARKKULA SOPENKANGAS
 M. TORVINEN 1979
 PINTAPROFIILIKARTTA LINJA y 99
 KP 041
 PIIRT. P. HONKANEN

Kartta 11

VEttä

NÄYTTEET

a. Hiilinäytteet

Hiilinäytteitä otettiin kaivauksilla 5 kpl. Ne on luetteloitu pääluetteloon numeroin KM 20635: 102 - 106.

näyte no 1	ruutu 70/132	kerros 1	syvyys 8 cm
2	68/134	2	16 cm
3	86/99	2	14 cm
4	66/109	4	40 cm

b. Maanäytteet

Maanäytteitä otettiin 17 kpl ruudun 66/109 hautakuopan kohdalta ks. s. 6. ja kartta 10, johon on merkitty näytteiden ottokohdat.

Kuva 1 (f.51600-601) Yleiskuva lounaasta.

Kuva 2 (f.51602) Koekaista 99

pohjoisesta.

Kuva 3 (f.51603-607) Kaivausalue etelästä. Koekaista 99 sijaitsee vasemmalla.

Kuva 4 (f.51608-610) Kaivausalueen kaakkoinen osa lännestä nähtynä.

REPRO NEG. 94188

Kuva 5 (f.51611-613) Kaivausalueen lounaisosa idästä kuvattuna.

Kuva 6 (f.51614) Hauta ruudussa 66/109. Kuopan hahmo näkyy sora-kuopan profiilissa. Kuva koillisesestä.

HIILINÄYTTEET

Kaivauksilla otetut hiilinäytteet ovat peräisin kulttuuri-kerroksesta, mutta ei ehdottoman varmasti kiinteästä yhteydestä asuinpaikkaan - liesiä ei kaivauksilla löydetty-lukuunottamatta näytettä 106, joka on otettu hautakuopan täytemaassa olleista hiilistä.

No	ruutu	syvyys
102	70/132	7 cm
103	68/134	15
104	86/99	18
105	102/99	10
106	66/109	40

VALOKUVALUETTELO

Kuva 1.(f. 51600-601). Yleiskuva lounaasta.

Kuva 2.(f. 51602). Koekaista 99 pohjoisesta.

Kuva 3. (f. 51603 - 607). Kaivausalue etelästä. Koekaista 99 sijaitsee vasemmalla.

Kuva 4. (f. 51608-610). Kaivausalueen kaakkoinen osa lännestä.

Kuva 5. (f. 51611 - 613). Kaivausalueen lounainen osa idästä.

Kuva 6. (f. 51614). Hauta ruudussa 66/109. Kuopan hahmo näkyy sorakuopan profiilissa. Kuva koillisesta.